

<https://doi.org/10.25143/socr.14.2019.2.081-093>

Bērna pārstāvības nodrošināšana Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjaucājumi

Dr. iur. Inga Kudeikina
Mg. iur., Mg. paed. Sanita Vanaga

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Inga.Kudeikina@rsu.lv
vanagusanita@gmail.com

Kopsavilkums

Rakstā aplūkoti bērna pārstāvības problēmjaucājumi. Tā kā bērnam trūkst rīcības spējas, vienmēr ir nepieciešama persona, kas var bērnu pārstāvēt – vecāks, aizbildnis vai pilnvarotā persona. Sava bērna dabiskie aizbildņi, kuri bērnu pārstāv bez īpaša pilnvarojuma, ir bērna vecāki. Mūsdienās bieži ir gadījumi, kad zināmu laiku bērns neatrodas kopā ar vecākiem (tā iemesli var būt vecāku vai bērna ceļojums, vecāku komandējums u. c.), tādēļ vecāki faktiski nevar realizēt savus pienākumus – bērna pārstāvēšanā. Rakstā īpaša vērība veltīta kārtības, kādā bērns šķērso Latvijas Republikas robežu, analīzei, uzmanību pievēršot bērna pārstāvības aspektiem un prettiesiskas bērna izvešanas no valsts novēršanai robežas šķērsošanas procedūru kontekstā.

Veicot tiesiskā regulējuma analīzi, tika konstatēts, ka atsevišķos gadījumos bērnam netiek nodrošināta pārstāvība. Tas ir iespējams gan gadījumā, kad bērna vecāki bez atbilstoša pilnvarojuma bērnu Latvijā ir nodevuši citas personas ikdienas aprūpē, gan gadījumos, kad bērns šķērso valsts robežu viens vai pilnvarotas personas pavadībā, bet pilnvarā nav piešķirtas tiesības bērnu pārstāvēt. Šādā situācijā tiek pārkāptas bērna tiesības un tiek radīta labvēlīga augsne prettiesiskai bērna izvešanai no valsts, ļaunprātīgi izmantojot tiesiskā regulējuma nepilnības. Pētījuma mērķis ir identificēt problēmjaucājumus un sniegt priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai bērna pārstāvības jautājumos, lai novērstu iespēju bērns prettiesiski izvest no valsts.

Raksts veidots divās daļās. Pirmajā daļā aplūkoti bērna pārstāvības jautājumi, savukārt otrajā daļā analizēta prettiesiskas bērna izvešanas problemātika bērna pārstāvības nepienācīgas nodrošināšanas dēļ.

Atslēgvārdi: bērna pārstāvība, dokumenti bērna izceļošanai, prettiesiska bērna izvešana, bērna nolaušana.

levads

Apgalvojums, ka bērns ir īpašs tiesību subjekts, kuram gan nacionālos, gan starptautiskos tiesību aktos noteikta īpaša aizsardzība, vairs neprasa pierādījumus. Ne tikai tiesiskais regulējums, bet arī tiesību zinātnieki norāda, ka globalizācijas apstākļos nodrošināt bērnu tiesības ir stratēģiski svarīgi [24; 25].

Par bērnu uzskatāma persona līdz astoņpadsmit gadu vecumam, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas. Tas noteikts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. panta pirmajā daļā [3].

Viens no īpašās aizsardzības mehānismiem ir aizliegums bērnu atstāt bez uzraudzības, kas transformējas plašākā prasībā – prasībā pēc bērna vecāka piekrišanas vai pilnvaras, ja bērns šķērso Latvijas Republikas robežu. Likumā noteiktā prasība bērnu neatstāt bez uzraudzības nozīmē, ka jābūt personai, kam ir tiesības bērnu pārstāvēt. Šī prasība jāanalizē no diviem aspektiem – gadījumā, ja bērns atrodas Latvijas Republikā, un gadījumā, ja bērns šķērso valsts robežu. Uzraudzība no stingrākas uz vājāku transformējas, bērnam pieaugot, tāpēc kārtība, kādā bērns šķērso valsts robežu, ir atšķirīga. Lai nodrošinātu bērna tiesības, ir būtiski noskaidrot, kā tiek realizēta bērna pārstāvība, ja robežu bērns ir šķērsojis viens vai personas, kas nav viņa vecāks, pavadībā. Šis jautājums ir cieši saistīts ar bērna prettiesisku izvešanu no valsts, izmantojot tiesiskā regulējuma nepilnības.

Raksta mērķis ir, izanalizējot tiesisko regulējumu, kurā noteikta kārtība, kādā bērns šķērso Latvijas Republikas robežu, konstatēt problēmjautājumus saistībā ar bērna tiesību pārstāvības nodrošināšanu valsts robežas šķērsošanas procedūrās, kā arī atrodies ārzemēs, lai pilnveidotu bērna tiesību aizsardzību un novērstu iespēju bērnu prettiesiski izvest.

Materiāls un metodes

Pētījumā izmantotas vispārzinātniskās pētniecības metodes un tiesību normu interpretācijas metodes – gramatiskā, vēsturiskā, teleoloģiskā un sistēmiskā. Tas balstīts uz tiesību aktu, tiesu prakses un zinātniskās literatūras izpēti.

Bērna tiesību un interešu pārstāvība Latvijā un šķērsojot valsts robežu

Uzraudzības faktiskās izpausmes būs atšķirīgas, piemēram, divus gadus vecam bērnam un 16 gadus vecam bērnam. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24. panta sesto daļu [3] vecākiem vai personai, kuras aprūpē bērns nodots, ir pienākums neatstāt bērnu līdz septiņu gadu vecumam bez pieaugušo vai personu, ne jaunāku par 13 gadiem, klātbūtnes. Tātad likumdevējs *expressis verbis* ir noteicis, ka bērns līdz

*Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi*

septiņu gadu vecumam fiziski nedrīkst būt viens. Gramatiski tulkojot tiesību normu, jāsecina, ka pēc septiņu gadu vecuma bērns var palikt bez uzraudzības. Tomēr, analizējot bērna tiesības kopsakarā ar vecāku pienākumiem, jāsecina, ka minētais apgalvojums nav viennozīmīgs. Proti, jebkurā gadījumā par bērnu, tā drošību, bērna tiesību ievērošanu visplašākajā izpratnē atbildīgi ir vecāki. Tas izriet gan no Civillikuma 177. panta [4], kurā noteikts, ka līdz pilngadības sasniegšanai bērns ir vecāku aizgādībā, gan no Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24. panta pirmās daļas [3], kurā, precizējot vecāku aizgādības saturu, noteikts, ka atbilstoši Civillikuma noteikumiem vecāku pienākums ir rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās. Turklāt, kā minēts Civillikuma 1408. panta pirmajā daļā [5], jāņem vērā, ka bērnam trūkst rīcībspējas un ka šī iemesla dēļ viņš nevar pilnā apmērā realizēt savas tiesības. Jāsecina, ka bērna iespējas pārstāvēt sevi ir ierobežotas, tāpēc vecākiem bez sevišķa pilnvarojuma uz likuma pamata kā dabiskajiem aizbildņiem ir tiesības pārstāvēt bērnu.

Dažādu iemeslu dēļ bieži ir situācijas, kad bērns neatrodas kopā ar vecāku/vecākiem. Piemēram, bērns ir devies ceļojumā, atrodas laukos pie vecmāmiņas, piedalās sacensībās vai uzstājas koncertā. Jāuzsver, ka bērns var atrasties šķirti no vecākiem gan Latvijā, gan ārpus tās.

Kas tādos gadījumos pārstāv bērna intereses un aizsargā viņa tiesības?

Ja bērns ir šķirts no vecākiem, bet atrodas Latvijā, tad tiesiskais regulējums neparedz īpašas prasības pilnvarotajai personai, kuras aprūpē bērns nodots un pie kuras bērns atrodas. Bērna vecāku izsniegta rakstveida pilnvara nav obligāta. Vienīgā prasība ir iepriekšminētais universālais nosacījums, ka bērns līdz septiņu gadu vecumam fiziski nevar atrasties viens. Tomēr jāuzsver, ka šis regulējums attiecas tikai uz ikvienas personas, kurai bērns uzticēts, pienākumu nodrošināt bērna fizisku uzraudzību. Personai, kurai nodots bērns, neatkarīgi no tā, vai šī persona ir vai nav bērna radnieks, nav bērna pārstāvības tiesību. Tātad gadījumos, kad bērns atrodas, piemēram, pie vecmāmiņas, bērna vecāki saglabā savas tiesības un pienākumus pilnā apmērā. Tie nepāriet uz personu, kurai bērns tobrīd tiek uzticēts. Šādos gadījumos ir jāatšķir faktiskā un tiesiskā atbildība par bērnu. Ikdienas aizgādība, kurā ietilpst rūpes par bērna fizisko un emocionālo drošību, ēdienu, pajumti u. tml., ir personai, kurai bērns nodots, bet tiesiski atbildīgi par bērnu ir viņa vecāki. Arī kontrole un atbildība par to personu, kurai vecāki bērnu ir uzticējuši, ir pašu vecāku atbildības lauks. Vecākiem ir rūpīgi jāizvērtē personas, kurai bērns tiek uzticēts, spējas rūpēties par bērnu.

Atsevišķa uzmanība jāvelta gadījumiem, kad nepieciešama bērna pārstāvība attiecībās ar trešajām personām, piemēram, ārstniecības personām. Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 13. panta pirmo daļu nepilngadīga pacienta (līdz 14 gadu vecumam) ārstniecība pieļaujama, ja viņa likumiskais pārstāvis par to ir informēts un devis savu piekrišanu [14]. Arī zinātniskajā literatūrā ir norādīts uz pilnvarojuma sniegt ārstēšanas atļauju būtisko nozīmi, jo tajos gadījumos, kad pacients veselības stāvokļa vai vecuma dēļ nespēj pieņemt lēmumu par ārstniecību, šis pacienta ekskluzīvās tiesības izlemt par savu veselību un dzīvību tiek nodotas trešajām personām [23, 452].

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

Savukārt no Pacientu tiesību likuma 13. panta trešajā daļā minētā izriet, ka likumiskā pārstāvja piekrišana ir nepieciešama arī gadījumos, kad nepilngadīgs pacients, kas sasniedzis 14 gadu vecumu, atsakās dot savu piekrišanu ārstniecībai, bet ārstniecības persona uzskata, ka ārstniecība ir pacienta interesēs. Nododot bērnu citas personas aprūpē, bērns var nesaņemt nepieciešamo ārstniecību.

Secināms, ka bērna nodošana citas personas aprūpē, neizsniedzot šai personai pilnvaru, var būtiski ietekmēt bērna tiesības. Savukārt tas var tikt traktēts kā bērna tiesību pārkāpums. Šāda nostāja ir atspoguļota arī tiesu praksē. Autore pievienojas Administratīvās rajona tiesas apsvērumiem lietā Nr. A420436613 par to, ka bērna vislabākajās interesēs ir, lai viņš nepaliktu bez personas, kas īsteno tā aizgādību un pilnvērtīgi var viņu pārstāvēt jebkurā dzīves situācijā. Tiesa ir atzinusi, ka nav būtiski, ka bērnam nav ticis nodarīts kaitējums. Jau tas vien, ka nav personas, kurai atbilstoši dotas tiesības bērnu pārstāvēt, rada bērnam bīstamus apstākļus [25].

Kaut gan tiesību aktos nav konkrēti noteikta prasība, nododot citas personas aprūpē bērnu, izsniegt šai personai pilnvaru bērna interešu pārstāvībai, tas, ka nepieciešama pilnvara, secināms no Bērnu tiesību aizsardzības likuma normām, tulkojot tās sistēmiski un kopsakarā ar Civillikumā noteiktajiem vecāku pienākumiem. Šajā sakarā, ievērojot praksē gūtos novērojumus, ka vecāki, nododot bērnus citu personu aprūpē (īpaši aprūpē uz neilgu laika posmu, piemēram, līdz mēnesim), tomēr salīdzinoši reti izsniedz šīm personām pilnvaras, raksta autore rosina diskusiju par iespēju ar konkrētu tiesību normu paredzēt, ka šāda pilnvara ir obligāta.

Šādai prasībai jābūt absolūtai, jo nav pamatojuma noteikt minimālo termiņu, uz kuru bērnu var nodot citas personas aprūpē bez pilnvaras. Galvenokārt tas saistīts ar ārstniecības pakalpojumu saņemšanas nodrošināšanu. Nepieciešamība pēc tiem var rasties arī laikā, kad bērns nodots citas personas aprūpē.

Citāda kārtība paredzēta, ja bērns šķērso Latvijas Republikas robežu. Tā noteikta Latvijas Republikas Ministru kabineta 2010. gada 3. augusta noteikumos Nr. 721 "Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu" [7]. Protams, visos gadījumos bērnam ir nepieciešams personu apliecinošs dokuments. Jāuzsver, ka atkarībā no bērna vecuma un tā, vai tiek šķērsota Eiropas Savienības ārējā robeža, ir paredzēti dažādi procesuālie dokumenti bērna izceļošanai no valsts. Ja bērns dodas uz valsti, kas ir Eiropas Savienības dalībvalsts, Šengenas līguma dalībvalsts vai uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karalisti, papildu dokumenti no bērna vecākiem (aizbildņiem) nav nepieciešami.

Bērna tiesības izceļot no valsts un doties uz valsti, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts, Šengenas līguma dalībvalsts vai Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, apliecina vismaz viena vecāka izdota un notariāli apliecināta pilnvara vai notariāli apliecināta piekrišana, ka bērns, kurš sasniedzis septiņu gadu vecumu, izceļo viens. Septiņu gadu vecuma robeža tiek noteikta, pamatojoties uz iepriekš minētā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24. panta sestajā daļā rakstīto, proti, bērnam sasniedzot septiņu gadu vecumu, atkrīt pienākums nodrošināt tā atrašanos citas personas, ne jaunākas par 13 gadiem, uzraudzībā.

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

Izceļojot pilnvarotās personas pavadībā, var tikt nodrošināta bērna interešu un tiesību pārstāvība. Proti, pamatojoties uz praksē gūtajiem novērojumiem, tādas tiesības parasti tiek paredzētas pilnvarotajām personām. Tomēr jāuzsver, ka pilnvarot pārstāvēt bērnu ir vecāku tiesības, nevis pienākumus. Raksta autore nevar apgalvot, ka it visās pilnvarās, kas izsniegtas personām, kas pavada bērnu ceļojumos, pilnvarotajām personām ir piešķirtas tiesības bērna tiesības pārstāvēt ceļojuma laikā.

Tādējādi var secināt, ka spēkā esošais tiesiskais regulējums pieļauj situācijas, kurās bērnam, izceļojot ārpus Latvijas Republikas robežas, netiek nodrošināta viņa interešu un tiesību pārstāvība. Turklāt tas, ka ir pilnvarotā persona, nenodrošina, ka tiks pārstāvētas bērna tiesības.

Esošais tiesiskais regulējums par kārtību, kādā bērni šķērso Latvijas Republikas robežu, ir vērtējams kritiski. Bērna atrašanās bez personas, kurai ir tiesības pārstāvēt bērnu, ir uzskatāma par bērna tiesību būtisku pārkāpumu. Kā jau iepriekš tika minēts, ir precedenti, kad bērna nodošanu citas personas aprūpē bez pienācīga personas pilnvarojuma tiesa atzīst par pamatu vecākam atņemt aizgādības tiesības aprūpes pienākumu nepildīšanas dēļ. Turklāt, ievērojot, ka pilnvarot citu personu pārstāvēt bērnu bez bāriņtiesas piekrišanas iespējams uz laiku, kas nepārsniedz trīs mēnešus (tas noteikts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 45¹. panta pirmajā daļā [3]), ir neizprotama likumdevēja nostāja atļaut bērnam vienam vai pilnvarotās personas, kura var būt bez tiesībām pārstāvēt bērnu, šķērsot Latvijas Republikas valsts robežu. Tātad, esot Latvijā, bērna tiesības un to ievērošana tiek uzraudzīta un kontrolēta, bet, bērnam šķērsojot robežu, šīs prasības netiek ievērotas.

Protams, jāievēro likuma spēkā esamība telpā, t. i., Latvijas Republikas tiesību akti nebūs spēkā ārpus Latvijas Republikas. Taču bērns arī pēc robežas šķērsošanas joprojām ir Latvijas Republikas valsts piederīgais, un valsts uzdevums ir maksimāli nodrošināt tā tiesību ievērošanu. Tiesiskajā regulējumā būtu jāparedz, ka vecākiem ir obligāti jānodrošina pilnvarotā persona, kura būtu tiesīga bērnu pārstāvēt ārpus Latvijas Republikas robežām. Proti, gadījumos, kad bērns izceļo pilnvarotās personas pavadībā – pilnvarā obligāti jābūt paredzētām pilnvarotās personas tiesībām pārstāvēt bērna tiesības, savukārt, ja bērns ir vecāks par septiņiem gadiem un izceļo viens uz vecāka izsniegtas piekrišanas pamata, arī tad ir jābūt šī bērna pilnvarotai personai, kura ir tiesīga bērnu pārstāvēt valstī, uz kuru bērns izceļo. Tas var būt skolotājs, treneris, ģimenes draugs u. tml., jo pieļaujams, ka bērns tomēr būs kādas pieaugušas personas faktiskā pavadībā.

Šāds risinājums palīdzētu novērst bērna prettiesisku izvešanu no valsts, jo katrā konkrētā gadījumā notiktu aprūpes tiesību deleģēšana, bērns sekotu personai, kas ir tiesīga viņu pārstāvēt, un tiktu novērstas iespējamās manipulācijas ar bērna tiesisko stāvokli laikā, kad neviens no vecākiem viņu nepārstāv.

Analizējot tiesisko regulējumu prettiesiskas bērna izvešanas gadījumu kontekstā, izgaismojas vēl viena problēma. Minētie Ministru kabineta noteikumi “Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu” nosaka, ka gan piekrišanu, gan pilnvaru robežas šķērsošanai ir tiesīgs dot viens no vecākiem, ja viņš ir Latvijas pilsonis, Latvijas nepilsonis, Eiropas Savienības

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts, Šveices Konfederācijas vai Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pilsonis vai bezvalstnieks, kam piešķirts bezvalstnieka statuss Latvijas Republikā, Eiropas Savienības dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas valstī, Šveices Konfederācijā vai Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē.

Civillikuma 178. pantā noteikts, ka kopā dzīvojoši vecāki aizgādību īsteno kopīgi un arī tad, ja vecāki ir šķirti, kopīga aizgādība turpinās, izņemot gadījumus, kad nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība. Vecākiem kopīgi jāpieņem visi lēmumi, kas var būtiski ietekmēt bērnu. Bērna izceļošana ārpus Latvijas Republikas uzskatāma par notikumu, kam ir būtiska nozīme. Šāds apgalvojums saistīts ar iespējamību, ka bērns var neatgriezties Latvijā un faktiski izveidoties strīdus situācija, ka bērns, kurš tiesiski atstājis valsti (t. i., ar viena vecāka piekrišanu), prettiesiski netiek atvests atpakaļ.

Šādas iespējamības izslēgšanai lietderīgi ir noteikt, ka jebkuras piekrišanas un pilnvaras, uz kuru pamata bērns ir tiesīgs šķērsot Latvijas Republikas robežu, ir tiesīgi pieņemt tikai abi vecāki kopā, t. i., piekrišanu vai pilnvaru izsniedz abi vecāki. Jānorāda, ka viena vecāka atsevišķa aizgādība var tikt noteikta ar tiesas spriedumu vai vecākiem par to vienojoties, kā tas ir noteikts Civillikuma 178. panta ceturtajā daļā. Tomēr fakts, ka ir nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība, publiskos reģistros netiek fiksēts. Tā ir informācija, kas ir zināma tikai pašiem vecākiem un kuru nav iespējams pārbaudīt nedz zvērinātiem notāriem, nedz robežsargiem. Tāpēc ir iespējams, ka vecāks ļaunprātīgi izmanto situāciju, ka nav šāda atsevišķas aizgādības tiesību reģistra, un bērns tiek izvests, neinformējot par to otru vecāku vai pret otra vecāka gribu. Atsevišķas aizgādības tiesību reģistrs ļautu pilnveidot tiesisko regulējumu. Reģistra vešana varētu tikt uzticēta bāriņtiesai kā institūcijai, kas izveidota bērna interešu aizsardzībai, kā tas paredzēts Bāriņtiesu likuma 4. panta otrajā daļā [2], vai zvērinātiem notāriem, kuriem ir pieredze un tehniskās iespējas vest un uzturēt dažādus reģistrus (piemēram, mantojuma lietu reģistru, atsaukto pilnvarojumu, nākotnes pilnvarojumu) atbilstoši Notariāta likumam [13].

Fakta konstatēšana par prettiesisku bērna izvešanu no valsts

Kā iepriekš minēts, saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem bērnu intereses pārstāv viņu likumiskie pārstāvji – dabiskie aizbildņi, kas ir vecāki vai likumiskie aizbildņi, kas ir iecelti ar bāriņtiesas lēmumu. Lai gan prettiesiskas bērna izvešanas no valsts gadījumā par pamatu nav uzskatāmi aizgādības tiesību jautājumi, tomēr jāņem vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 178. panta ceturto daļu vecāki pār bērnu īsteno kopīgu aizgādību līdz brīdim, kad ir savstarpēji vienojušies par atsevišķu aizgādību, vai ar tiesas nolēmumu tiek nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība [4]. Galvenokārt tieši no minētās tiesību normas izriet bērna likumiskā pārstāvja turpmākās rīcības formula, jo šajā likumā noteikts, vai bērna izvešana no valsts ir tiesiska vai prettiesiska. Ikvienam bērna likumiskajam pārstāvim primāri ir jāņem vērā, ka bērna interesēs ir ievērot pastāvošo tiesisko regulējumu, kurā noteikts, ka bērna likumiskajiem pārstāvjiem, kas īsteno kopīgu bērna aizgādību,

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

neatkarīgi no tā, vai ģimenē vecāki dzīvo kopā vai šķirti, līdz laikam, kamēr pār bērnu nav nodibināta atsevišķa aizgādība, ir absolūti vienādas tiesības lemt jautājumus, kas skar bērna tiesības un intereses.

Par prettiesisku rīcību jeb prettiesisku darbību tiek uzskatīta jebkura darbība, kas nesakrīt ar tiesību normu prasībām, neatbilst tiesiskiem priekšrakstiem, ir pretrunā ar tiesību normām, kuru neprasa un nepieļauj tiesību norma un ir pretrunā likumam. Prettiesiska darbība var būt arī civila, un tas var būt par pamatu aizsargājošām tiesiskām attiecībām, kā arī vainīgo saukšanai pie atbildības [21; 261]. Saskaņā ar prettiesiskas rīcības definīciju ir jāņem vērā, ka bērna prettiesisku izvešanu no valsts var īstenot ne tikai bērna likumiskie pārstāvji, bet arī trešās personas un institūcijas.

2001. gada 23. oktobrī Latvija, pieņemot likumu "Par Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem" [15], ir ratificējusi 1980. gada Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, kura nosaka prettiesiskas bērnu aizvešanas un aizturēšanas apstākļus, bet uz izstrādātās rīcības pamata nodrošina ātru bērnu atgriešanos viņu pastāvīgajā dzīvesvietas valstī, nodrošinot situācijas atjaunošanu, pirms bērns tika prettiesiski izvests no valsts [9]. Vienlaikus Latvijai ir saistoša 2003. gada 27. novembra Eiropas Savienības Padomes regula Nr. 2201/2003, ar kuru tiek noteikta jurisdikcija, spriedumu atzišana un vecāku atbildība, tostarp lietās par bērnu prettiesisku izvešanu no valsts [16]. Savukārt tiesiskajā regulējumā, kas ietverts 1996. gada Hāgas konvencijā par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzišanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, noteiktas dalībvalstu kompetētās jeb centrālās iestādes, kuras pieņem pagaidu un ārkārtējus lēmumus, lai nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību starptautiskā līmenī ar aizgādību un saskarsmes tiesībām saistītās pārrobežu lietās [10]. Saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvencijas 3. pantu prettiesiska bērna izvešana no valsts uzskatāma gadījumā, kad personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, kuras bērnu prettiesiski ir izvedušas no valsts, nav ievērojušas tās valsts likumdošanu, kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas [9]. No minētā var secināt, ka prettiesiskas bērna izvešanas no valsts fakts konstatējams, vadoties no tās valsts likumiem, no kuras bērns ir izvests, vienlaikus ņemot vērā, kura valsts ir atzīstama par bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Savukārt saskaņā ar dzīvesvietas definīciju, par pastāvīgu dzīvesvietu uzskatāma vieta, kur persona pēc savas gribas apmetusies ar nodomu tur pastāvīgi dzīvot [18; 48].

Latvijā bērnu tiesības ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmes [11] VIII nodaļā kā ikviena cilvēka pamattiesības, savukārt Satversmes 98. pantā paredzēts, ka ikvienai personai ir tiesības brīvi izbraukt no Latvijas un ikviens, kam ir Latvijas pase, ārpus Latvijas atrodas valsts aizsardzībā un saglabā tiesības brīvi atgriezties Latvijā [11]. Tātad arī Satversmē garantētas bērna tiesības atgriezties Latvijā un noteikts, ka valstij ir tiesības bērnu aizsargāt prettiesiskas pārvietošanas gadījumā. Vienlaikus Bērnu tiesību konvencijas 35. pantā paredzēts, ka, nodrošinot ikviena bērna pamattiesības, ikvienai dalībvalstij jāveic visi iespējamie pasākumi, lai novērstu bērnu nolaupīšanu [1].

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjasautājumi

Jāatzīmē, ka, ievērojot iepriekšminēto, jāizšķir ceļošanas un dzīvesvietas maiņas ārpus valsts robežām jēdzienu būtība. Abos gadījumos tiek šķērsota valsts robeža, tomēr ar dažādu mērķi. Pirmajā gadījumā valsts robeža tiek šķērsota, lai ārvalstīs uzturētos īstermiņā, noteiktu laika posmu, bet otrajā gadījumā – lai ilglaicīgi paliktu citā valstī. Lai izvairītos no prettiesiskas bērna izvešanas no valsts, būtiski ir ievērot nacionālajos tiesību aktos noteikto kārtību, kā bērnam tiesiski šķērsot valsts robežu, un nepieciešamības gadījumā faktu par bērna tiesisku izceļošanu no valsts fiksēt rakstveidā.

Latvijas Republikas valsts robežas likuma 10. panta pirmajā, ceturtajā un piektajā daļā paredzēts, ka valsts robežu var šķērsot pa sauszemi, iekšējiem ūdeņiem, jūru vai gaisa telpu ar derīgiem ceļošanas dokumentiem un citiem dokumentiem, kuru nepieciešamība ir noteikta normatīvajos aktos, savukārt to, kā bērnam tiesiski jāšķērso valsts robeža, noteicis Ministru kabinets [12]. Kā jau iepriekš tika norādīts, Latvijas tiesiskajā regulējumā paredzēts, ka gadījumā, ja bērns, kurš ir Latvijas valsts piederīgais, izceļo no valsts, tās personas pavadībā, kura ir tiesiski pilnvarota pavadīt bērnu, šķērsojot valsts robežu, šai personai ir nepieciešams uzrādīt vismaz viena vecāka vai aizbildņa notariāli apliecinātu pilnvaru. Ja vecāks, kurš ir tiesīgs izdot pilnvaru, nav sasniedzams vai atsakās izdot pilnvaru, bērns šķērsot valsts robežu var citas personas pavadībā, uzrādot bāriņtiesas lēmumu par atļaujas došanu šķērsot valsts robežu attiecīgās personas pavadībā. Savukārt ja bērns izceļo no valsts aizbildņa pavadībā, nepieciešams uzrādīt bāriņtiesas lēmumu par aizbildnības nodibināšanu vai minētā lēmuma apliecinātu kopiju. Minētajos gadījumos notariāli apliecināta pilnvara nav nepieciešama, ja bērns valsts robežu šķērso bāriņtiesas pārstāvja pavadībā, lai izpildītu nolēmumu par bērna atgriešanos valstī. Ievērojot tiesiskajā regulējumā noteikto, gadījumā, ja bērns šķērsot valsts robežu vecāka pavadībā, papildus bērna personu apliecināšanai dokumentam jāuzrāda vecāka personu apliecinātais dokuments, ar kuru tiek pierādīta radniecība ar bērnu, un bērna dzimšanas apliecības oriģināls vai tā kopija, ja pavadošā vecāka personu apliecināšanai dokumentā nav uzrādīta radniecība ar bērnu.

Problēmjasautājums ir saistīts ar to, ka vecāks ir tiesīgs izvest bērnu bez otra vecāka piekrišanas kopīgas aizgādības gadījumos, ievērojot, ka valstī nepastāv vienots pilnvaru un/vai atsevišķas aizgādības lēmumu reģistrs. Bārenis vai bez vecāku gādības palicis bērns valsts robežu tiesiski var šķērsot patstāvīgi vai pilnvarotās personas pavadībā, uzrādot bāriņtiesas lēmumu par atļaujas došanu, šķērsot valsts robežu patstāvīgi vai pilnvarotās personas pavadībā. Savukārt Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pēc izglītības iestāžu pieprasījuma izsniedz un apstiprina ceļotāju sarakstu izglītības iestādes rīkotajām ekskursijām Eiropas Savienībā, kam atbilstoši tiek pievienoti pārējie personu apliecinātie dokumenti. Savukārt tikai trīs gadījumos ir noteikts, ka pilnvara bērna valsts robežas šķērsošānai nav nepieciešama, proti, ja otrs vecāks nav sasniedzams vai atsakās dot piekrišanu bērna izceļošanai no valsts; neviens no vecākiem nav Latvijas pilsonis vai nepilsonis [...]; un saskaņā ar Latvijas tiesas nolēmumu vai nolēmumu un apliecību, ko ārvalsts tiesa vai kompetentā iestāde izsniegusi par bērna atgriešanos valstī, kurā ir viņa dzīvesvieta [7]. Tādēļ var secināt, ka bērns valsts robežu šķērsot prettiesiski šādos

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

gadījumos: bērna pilnvarotajam pārstāvim nav notariāli apliecinātas pilnvaras vai bāriņtiesas lēmuma, ar kuru tiek atļauts šķērsot valsts robežu attiecīgās personas pavadībā, ja nav otra vecāka pilnvaras jeb piekrišanas bērna izvešanai no valsts vai apliecināšu dokumentu, ka bērna likumiskais pārstāvis īsteno atsevišķu aizgādību, vai bērns tiek atgriezts atpakaļ pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Faktiski jāsecina, ka tiesību aktos nav atrunāta norma, kura paredz, ka minētie dokumenti nepieciešami tikai dzīvesvietas maiņas, ceļošanas vai abos gadījumos, kad tiek šķērsota valsts robeža. Vienlaikus tiesību aktos nav noteikta kārtība, ka minētās pilnvaras nepieciešamas tikai gadījumos, kad bērna vecāki dzīvo šķirti.

Lai tiktu konstatēts un apstiprināts fakts, ka bērns ir prettiesiski izvests no valsts, cietušajai personai, kas lielākajā daļā gadījumu ir bērna vecāks, kura uzskata, ka ir pārkāptas viņas tiesības uz aizgādību un saskarsmes īstenošanu ar bērnu, ir jāvēršas Tieslietu ministrijā vai tās valsts centrālajā iestādē vai tiesā, uz kuru bērns ir prettiesiski aizvests vai kurā aizturēts [20]. Ar 2007. gada 15. maija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 322 "Kārtība, kādā Latvijas centrālā iestāde atbilstoši 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijai par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem veic tajā minētās darbības un sadarbojas ar citām valsts un pašvaldību iestādēm" [8] noteikta Latvijas centrālās iestādes kompetence un darbība, nodrošinot no valsts prettiesiski izvesta bērna tiesības un intereses. Jāņem vērā, ka fakta konstatēšana par bērna prettiesisku izvešanu no valsts un atgriešanu atpakaļ bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī Latvijā tiek izskatīta Civilprocesa likuma 644¹³. un 644¹⁴. panta kārtībā [6], kā arī, ievērojot iepriekš pieminēto nacionālo un starptautisko tiesisko regulējumu.

Pieteicējam, kurš konstatējis, ka bērns ir prettiesiski izvests no valsts, pieteikuma pamatdokumentiem, kas apliecina viņa radniecību ar bērnu jeb likumisko pārstāvību, pamatojoties uz bāriņtiesas lēmumu vai tiesas spriedumu, pievieno pierādījumus, kas, pamatojoties uz nacionālajiem tiesību aktiem, apliecina bērna prettiesisku izvešanu no valsts, piemēram, tiesas lēmums vai spriedums par aizliegumu bērnu izvest no valsts, vecāku rakstisks atteikums bērna izvešanai no valsts, izziņa no policijas. Piemēram, balstoties uz Personu apliecināšu dokumentu likuma 10. pantu, vecāks Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē var iesniegt iesniegumu, kurā lūgt neizsniegt bērna otram likumiskajam pārstāvim bērna personu apliecināšus dokumentus [17]. Šādā gadījumā tiek izteikta bērna likumiskā pārstāvja griba un bērna personu apliecināšie dokumenti netiek izsniegti vienu mēnesi vai tik ilgi, cik to noteikusi tiesa nolēmumā par bērna aizliegumu izvest no valsts vai tiesvedības izbeigšanai.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 8. panta pirmajai daļai tiesa noskaidro lietas apstākļus, pārbaudot likumā noteiktajā kārtībā iegūtos pierādījumus. Savukārt saskaņā ar minētā tiesību akta 93. panta pirmo daļu katrai pusei ir jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus un iebildumus [6]. Civilprocesā būtiska nozīme tiek piešķirta pierādījumiem un pierādīšanas procesam, ko nodrošina procesā ieinteresētās personas, tādēļ ne vienmēr ir iespēja nonākt pie objektīvas patiesības. Patiesības atspoguļojums ir atkarīgs no tā, cik katra no iesaistītajām pusēm ir īstenojusi civilprocesam raksturīgo

*Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi*

sacīkstes principu [22; 34]. Profesors Vladimirs Bukovskis norādījis, ka cīņu uzvar tas, kurš tiesas priekšā pierāda savu taisnību, pamatojoties uz tiesai iesniegtajiem pierādījumiem [19; 235]. No minētā var secināt, ka bērna izvešana no valsts pati par sevi nevar būt pamats fakta par bērna prettiesisku izvešanu no valsts konstatēšanai. Lai šo faktu pierādītu, būtiski ir gūt pierādījumus, ar kuriem apstiprināms minētais apgalvojums. Saskaņā ar iepriekšminētajām tiesību normām tie ir: rakstiska pilnvara, rakstiski noformēts aizliegums vai tiesas nolēmums par aizliegumu bērnu izvest no valsts.

Lai gan ANO konvencijas par bērnu tiesībām 12. pantā [1] un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmajā daļā [3] paredzētas bērna tiesības formulēt viedokli atbilstoši bērna vecumam un viņa brieduma pakāpei un tiesības tikt uzklausītam jebkurā ar viņu saistītā lietā, gadījumā, kad konstatēta prettiesiska bērna izvešana no valsts, tiesu praksē bērna viedoklim netiek piešķirta pierādījumu nozīme. Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2015. gada 27. novembra lietā Nr. SKA-1142/2015 atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 21. jūlija spriedumu lietā “G.S. pret Gruziju” (iesnieguma Nr. 2361/13), kurā pausta atziņa, ka bērna viedoklis var radīt nepamatotas priekšrocības vecākam, kurš bērnu prettiesiski ir aizvedis. Ir jāņem vērā apstākļi, cik ilgi bērns atrodas prombūtnē kopā ar vecāku, kurš bērnu ir prettiesiski izvedis no valsts. Jo ilgāks ir laika posms, jo neobjektīvāks var kļūt bērna viedoklis [28].

Analizējot tiesu praksi (*Latvijas Republikas augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 27.11.2015. spriedums lietā Nr. SKA-1142/2015* [28], *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 26.11.2013. spriedums lietā X pret Latviju, iesnieguma Nr. 27853/09* [26], *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada lēmums lietā Nr. SKC-[D]/2017* [27]) pārrobežu lietās, kas saistītas ar prettiesisku bērnu izvešanu no valsts, vērojama lietas dalībnieku tendence iesniegt pierādījumus, kas saistīti ar pušu personisko interešu nodrošināšanu, kā pamatu akcentējot bērnu vislabākās intereses. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas iedibinātai tiesu praksei starptautiskās bērnu nolaupīšanas jomā paudis atziņu, ka galvenais ir panākt taisnīgu līdzsvaru starp konkurējošām bērnu, abu vecāku un sabiedrības kārtības interesēm, ievērojot rīcības brīvības tiesības, kas minētajos jautājumos ir piešķirtas līgumslēdzēju valstīm. Vienlaikus jāņem vērā, ka pārrobežu jautājumi nevar tikt izskatīti mehāniski [27]. Lai gan tiesu praksē nav aktuāla fakta konstatēšana par bērnu prettiesisku izvešanu no valsts kā atsevišķs process, visos minētajos tiesu prakses gadījumos tiesa primāri ir vērtējusi bērna izvešanas no valsts tiesiskumu, proti, vai ir vecāku savstarpēja vienošanās par bērna izvešanu aiz valsts robežas, vai ir saņemta otra vecāka piekrišana bērna izvešanai no valsts un vai šāda piekrišana bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesiskajā regulējumā ir paredzēta. Minētie apstākļi ir galvenie pierādījumi fakta par bērna prettiesisku izvešanu no valsts konstatēšanai.

*Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi*

Secinājumi

Tiesiskais regulējums, kurā noteikta bērna pārstāvība, atzīstams par nepilnīgu, jo tiek pieļautas situācijas, ka nav personas, kurai ir tiesības pārstāvēt bērnu konkrētā laikā un vietā. Šādas situācijas iespējamās gan gadījumā, ja bērns ir Latvijā, gan gadījumā, ja tas šķērso Latvijas Republikas robežu – gan robežas šķērsošanas brīdī, gan esot jau ārzemēs. Tiesību aktos nav noteikta prasība vecākam, kurš nodod bērnu uz laiku citas personas ikdienas aizgādībā Latvijā vai ārpus tās, vai bērnam, kurš sasniedz septiņu gadu vecumu, šķērsojot valsts robežu vienam, pilnvarot kādu personu pārstāvēt bērna tiesības un intereses. Tādējādi tiek aizskartas bērna tiesības, jo konkrētā laikā un vietā nav personas, kas tiesīga bērnu pārstāvēt. Vecāku pārstāvības tiesības šajā brīdī kļūst par fikciju, jo, faktiski neatrodoties kopā ar bērnu, vecāku pārstāvības tiesībām nav izšķirošas nozīmes.

Tas, ka nepastāv atsevišķs aizgādības tiesību reģistrs, rada iespēju negodprātīgam vecākam prettiesiski izmantot savas vecāka tiesības un pieņemt vienpersonisku lēmumu par bērna izvešanu no Latvijas Republikas, neprasot otra vecāka piekrišanu gadījumos, kad aizgādību īsteno abi vecāki kopīgi. Proti, ja abi vecāki ir Latvijas pilsoņi, Latvijas nepilsoņi, Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts, Šveices Konfederācijas vai Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pilsoņi vai bezvalstnieki, kam piešķirts bezvalstnieka statuss Latvijas Republikā, Eiropas Savienības dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas valstī, Šveices Konfederācijā vai Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē, šobrīd nav iespējas pārliecināties, ka vecāks, kurš dod piekrišanu vai pilnvaru bērna izbraukšanai ārpus valsts, rīkojas pēc vienošanās ar otru vecāku vai ka atļaujas devējam ir piešķirta atsevišķas aizgādības tiesības.

Lai novērstu konstatētās nepilnības, nepieciešams ar tiesisko regulējumu noteikt, ka bērna nodošana citas personas aprūpē (bērna fiziska šķiršana no vecākiem) ir iespējama tikai gadījumā, ja šai personai ir izdota pilnvara bērna tiesību un interešu pārstāvībai, turklāt šāda pilnvara ir jāizdod abiem vecākiem kopīgi, ja tiem ir kopīga aizgādība.

Latvijas tiesiskajā regulējumā paredzēts, ka faktiski bērna likumisko pārstāvju savstarpējā vienošanās un/vai otra vecāka dota piekrišana tam, ka bērns drīkst šķērsot valsts robežu, ir vienīgais pierādījums, uz kā pamata tiek konstatēta prettiesiska bērna izvešana no valsts. Vienlaikus tiesību normās nav noteikts, ka bērna likumisko pārstāvju vienošanās vai piekrišana bērna izbraukšanai no valsts jābūt noformētai tikai rakstveidā.

Fakta, ka bērns ticis izvests no valsts prettiesiski, konstatēšana notiek, pamatojoties uz Eiropas Savienības Padomes Regulas Nr. 2201/2003 17. panta un 1980. gada Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 11. pantā paredzētajiem apstākļiem, ņemot vērā tās valsts nacionālos tiesību aktus par bērnu valsts robežas šķērsošanu, no kuras bērns ir prettiesiski aizvests.

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērna pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

Problems of Ensuring a Child`s Representation: when a Child is in Latvia and Travelling outside the Country

Abstract

The article analyses the issues of child representation. The article has two parts. Special attention is paid to cases when a child leaves Latvia. Analysis of the legal framework indicates that in some cases a child is not represented. This happens when a child is not with a parent and the parent has not authorised another person to represent the child. The law allows for such a situation. However, such situation violates the rights of a child. It has been determined that the procedure for a child leaving Latvia is incomplete. It does not ensure that the child can be so illegally removed. Stronger regulation is needed. There must always be someone authorised to represent a child.

Keywords: child representation, child removal documents, child abduction.

Avoti un literatūra

Tiesību akti

1. ANO Bērnu tiesību konvencija: starptautisks dokuments: pieņemta 20.11.1989. un stājusies spēkā 02.09.1990. *Latvijas Vēstnesis*. 237(5297), 28.11.2014. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> [sk. 02.01.2019.].
2. Bāriņtiesu likums. Latvijas Republikas likums: pieņemts 22.06.2006., stājies spēkā 01.01.2007. *Latvijas Vēstnesis*. 107(3475), 07.07.2006.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 15, 10.08.2006.
3. Bērnu tiesību aizsardzības likums. Latvijas Republikas likums: pieņemts 19.06.1998., stājies spēkā 22.07.1998. *Latvijas Vēstnesis*. 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*. 15, 04.08.1998.
4. Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības. Latvijas Republikas likums: pieņemts 28.01.1937., stājies spēkā 01.09.1993.; *Valdības Vēstnesis*. 41, 20.02.1937.
5. Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Latvijas Republikas likums: pieņemts 28.01.1937., stājies spēkā 01.03.1993.; *Valdības Vēstnesis*. 46, 26.02.1937.
6. Civilprocesa likums: Latvijas Republikas likums: pieņemts 14.10.1998. un stājies spēkā 01.03.1999. *Latvijas Vēstnesis*. 326/330(1387/1391), 03.11.1998.
7. Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu: Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 721: pieņemti 03.08.2010. un stājušies spēkā 14.08.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 128(4320), 13.08.2010.
8. Kārtība, kādā Latvijas centrālā iestāde atbilstoši 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijai par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem veic tajā minētās darbības un sadarbojas ar citām valsts un pašvaldību iestādēm: Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 322: pieņemti 15.05.2007. un stājušies spēkā 18.05.2007. *Latvijas Vēstnesis*. 79(3655), 17.05.2007.
9. Konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem: starptautisks dokuments: pieņemta 25.10.1980. un stājusies spēkā 01.02.2002. *Latvijas Vēstnesis*. 151 (2538), 23.10.2001.

Inga Kudeikina, Sanita Vanaga. Bērņa pārstāvības nodrošināšana
Latvijas Republikā un izceļojot: problēmjautājumi

10. Konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem: starptautisks dokuments: pieņemta 19.10.1996.
11. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas valsts likums: pieņemta 15.02.1922. un stājusies spēkā 07.11.1922. *Latvijas Vēstnesis*. 43, 01.07.1993.
12. Latvijas Republikas valsts robežas likums: Latvijas valsts likums: pieņemts 12.11.2009. un stājies spēkā 16.12.2009. *Latvijas Vēstnesis*. 189(4175), 02.12.2009.
13. Notariāta likums. Latvijas Republikas likums: pieņemts: 01.06.1993., stājies spēkā 01.09.1993. *Latvijas Vēstnesis*. 48, 09.07.1993.; *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*. 26/27, 05.07.1993.; *Diena*. 137, 09.07.1993.
14. Pacientu tiesību likums. Latvijas Republikas likums: pieņemts 17.12.2009., stājies spēkā 01.03.2010. *Latvijas Vēstnesis*. 205(4191), 30.12.2009.
15. Par Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem: pieņemts 04.10.2001. un stājies spēkā 23.10.2001. *Latvijas Vēstnesis*. 151, 23.10.2001.
16. Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R2201&from=LV> [sk. 01.08.2019].
17. Personu apliecināšanu dokumentu likums: Latvijas Republikas likums: pieņemts 12.01.2012. un stājies spēkā 15.02.2012. *Latvijas Vēstnesis*. 18(4621), 01.02.2012.

Literatūra

18. Apinis, M., 2002. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: SIA "Kamene".
19. Bukovskis, V., 1933. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga.
20. LR Tieslietu ministrija. 13.02.2018. *Ja bērns aizvests no Latvijas uz ārvalsti*. Iegūts no: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/ja-berns-aizvests-no-latvijas-uz-arvalsti> [sk. 03.08.2019].
21. Jakubaņecs, V., 2005. Juridiski terminoloģiskā skaidrojošā vārdnīca. Rīga: "P&K".
22. Juridiskās zinātnes aktuālās problēmas, 2012. Rakstu krājums. Rīga: Zvaigzne ABC.
23. Kudeikina, I., Palkova, K., 2016. Issues of Legal Organization of the Patient-Health Care Professional Relationship. *European Journal of Interdisciplinary Studies*. 1(2). Iegūts no: http://journals.euser.org/files/articles/ejms_jan_apr_16_nr2/Inga.pdf [sk. 04.08.2019.]
24. Sardenberg, M., 1999. Comments on the globalization of child law. *Globalization of Child Law (The Role of the Hague Conventions)*. Ed. by Sharon Detrick and Paul Vlaardingerbroek. Martinus Nijhoff Publishers, 25.

Tiesu prakse

25. Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 10. septembra spriedums lietā Nr. A420436613. Iegūts no: https://www.tiesas.lv/Media/Default/Admin.tiesu%20spriedumi/Admin.raj.tiesas%20spriedumi/2013/Septembris/10.09.2013/AL_1009_raj_A-04366-13.pdf [sk. 30.07.2019.].
26. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 26.11.2013. spriedums lietā X pret Latviju, iesnieguma Nr. 27853/09. Iegūts no: https://www.tiesas.lv/Media/Default/ECT%20spriedumi%20un%20%C4%93mumi/CASE%20OF%20X%20v%20%20LATVIA_EN_LV.doc [sk. 05.08.2019.].
27. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada lēmums lietā Nr. SKC-[D]/2017. Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5162> [sk. 05.08.2019.].
28. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 27. novembra spriedums lietā Nr. SKA-1142/2015. Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4352> [sk. 05.08.2019.].